Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են ի բաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaktion du journal „MSHAK".

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 2 ՌՈՒԲԼԻ.
Նոյեմբ. 1-ից մինչև դեկտեմբ. 1-ը 85 կ.։ Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговаго Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնոյում՝ Большая, 8, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Երեքշաբթի, հոկտեմբերի 23-ին
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ
ԱՂՔԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԱՏ ՉԷ
Կատակերգութիւն 3 արար., Ա. Ն. Օստրովսկիի, Թարգ. Լ. Դանիէլեանի
Մասնակցում են. տ. տ. Արուսեակ, Գուլազեան, Զաբել, Լիւսսի, Ցամիկ, պ. պ. Աբէլեան, Ալիխանեան. Ղազարեան, Մամիկոնեան, Ցարութիւնեան, Տէր-Առաքելեան, Փիրումեան և ուրիշները։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին է։
1—1 (առ.) 793. Ռեժիսոր՝ Ա. Արմէնեան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Հաշւապահական Կուրսերի հիմնադիր
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ
ՁԵՌՆԱՐԿ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ
ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ
ԿՐԿՆԱԿԻ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՍԻՍՏԵՄՈՎ
(Երկաթէ, բակալէյնի, կոլօնիալնի և բամբակէ ապրանքներ ;
Գինն է 2 ռուբ.
Վաճառվում [illegible] գրենոցի մօտ. Тифлисъ, Николаевская 2 [illegible] գրավաճառանոցներում։
788. 10—2

ԲԺԻՇԿ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
փոխադրվեց «Փետրվարի 19-ի փողոցը» (Նախկին Պէսկովսկայա) № 30.
Վիրաբուժական հիւանդութիւններ
ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ՝ բժշկումն նորագոյն ձևով սեռամիզային գործարանների (սուր և քրոնիկական սուսանակ), միզափամփշտային քարերի՝ առանց վիրահատութեան (փշրելով), սեռական գործարանների անկարութեան (импотенція) և այլն, սիֆիլիս 606 և 914-ով։
Թոքախտի բժշկումն վիրաբուժական միջոցով (արհեստական օդալանջաձաղանձ—искусств. пневмотораксъ) Forlanini, Brauer և այլոց ձևով։
Ընդունելութեան ժամերը՝ առ. ժ. 12—1-ը, եր. 5—7-ը։
(ա.օ.) առ. 761. 100—11

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
Շուլաւէրի հասարակական հիւանդանոցի համար
ՄԻ ՀՄՈՒՏ ԲԺԻՇԿ
տեղեակ հայ լեզուին, ոչ պակաս 3 տարվայ փորձառութեամբ։
Պայմանների համար դիմել՝ Շուլաւէրի հիւանդանոցի նախագահ Տէր-Ցակոբեանին, Շուլաւէր։ (ե.) առ. 786. 2—2

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրոֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը (երեկ. ժ. 5—7-ը
Միխայլովսկի պր. 86, տելեֆ. № 576.
(ե.Տ.կ.) առ. 179. 100—47

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ. Մկրտչեանց (որդի)
Նախկին ասիստենտ Մոսկվ. Կայս. Համալս. կանանց կլինիկայի։
Կանանց հիւանդութիւններ և մանկաբարձութիւն։
Բժշկութեան Ֆիզիկական մէթոդներ.
Ընդունելութիւնը՝ երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ցեր. ժ. 12—2-ը, իսկ երեքշ., հինգշ. և շաբաթ օրերը երեկ. ժ. 5—6-ը։
Բէբուտովսկայա 58. Տելէֆոն 2—30.
(օ. մ.) առ. 755. 10—6

ԲԺԻՇԿ
Յ. Մելիք-Նուբարեան
Ներքին և երեխաների հիւանդութիւնների, առանձնապէս Թոքերի։
Թոքախտի բժշկութիւնը տուբերկուլիններով և պնեվմատորակսով։
Ընդունելութիւնը ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ
Ամեն օր (առաւօտեան 12—1 ժ. (երեկոյեան 5—7 ժ.
Սօլոլակ, Ռուդչևվսկայա 10 (Լերմոնտովսկ. դեղատան դիմացը)։
(ե. հ. կ.) առ. 746. 100 - 11

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՇՏՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

20 հոկտեմբերի

Վիեննա.—Լրագիրների մեծ մասը եռանդով պահանջում է Աւստրո-Ունգարիայից մերժեցում հաստատել բալկանեան պետութիւնների հետ։

—

Կ. Պոլիս.—Լրագիրների ասելով՝ նախկին մեծ վէզիր Ղազի-Մուխտարը մեկնում է պատերազմի դաշտը։

Մեծ վէզիր Քեամիլը եռանդով աշխատում է, գիշերները անցնելով Բ. Դրան մէջ։

Նազըմ-փաշան հեռագրում է, որ Բունար-Հիսարի մօտ բուլգարները երեկ խոշոր կորուստներ են ունեցել. Թիւրքերը ձեռք են ձգել մեծ թւով թնդանօթներ, հրացաններ, ռազմամթերք։ Կռիւը շարունակվում է.

—

Սօֆիա.—(Ծեպլընթաց)։ Երէկ բուլգարները վերցրին Դէմոտեկան. Ադրիանուպոլսի և Կ. Պոլսի հաղորդակցութիւնը կտրված է.

—

Հռոմ.—Կարմիր Խաչի Բոլոնի և Վենետիկի բաժանմունքները շրջիկ հիւանդանոցներ ուղարկեցին Չերնոգորիա և Սերբիա։

Զօրս ռազմանաւ պատրաստ է լողալու Թիւրքաց ջրերը խոսլահպատակների շահերի պաշտպանութեան համար։

—

Աթէնք.—Պատերազմում ընկած զինուորականների ընտանիքների օգտին հանգանակվեց մի քանի հազար ֆրանկ։

Անօգի շրջանում ընդհարումներ եղան յոյն զօրամասերի և Թիւրքերի միջև. Յոյները գրաւեցին հարևան լեռների բարձունքները։

—

Լոնդոն.—Անգլիական դեսպանը Կ. Պոլսից բանակցում է անգլիական արտաքին գործերի մինիստրութեան հետ անգլիահպատակներին Կ. Պոլսում ապահովելու առիթով։

—

Ռակիւբ.—(Ծեպլընթաց). Պրիզրէնը վերցվեց։

—

Բեռլին.—Լրագիրների այն տեղեկութիւնները, թէ իբր Բեռլինի և Վիեննայի միջև մշակվում է խաղաղութեան հնաբաւոր պայմաններ, կտրականապէս հերքվում են.

Մեծ պետութիւնների միջև մտքերի փոխանակութիւնը շարունակվում է։

—

Բելգրադ.—Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն՝ երկու օր առաջ սերբիական հեծելազօրը գրաւեց Տետովօն։ Առաջաւոր գնդերը գտնվում են Պրիլեպից մի քանի կիլոմետր հեռաւորութեան վրա Այստեղ սերբերը պէտք է միանան յոյն զօրքերի հետ։

—

21 հոկտեմբերի

Ալեքսանդրիա.—Նիազի-բէյը ծպտեալ կերպով մեկնեց Կ. Պոլիս՝ տանելով հետը խոշոր գումար։

—

Կ. Պոլիս.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ հոկտ. 19-ից Թիւրքերի աջ թևը դիմում է դէպի հիւսիս-արևմուտք Վիզայից։ Մահմուդ-Մուխտարի զօրաբանակը հարկադրեց բուլգարական զօրքերի առաջաւոր մասերին յետ նահանջել. Թիւրքերը վերցրին մի քանի թնդանօթ և ռազմամթերք։ Թիւրքաց զօրքերը գրաւեցին Բունար-Հիսարը, շրջապատելով թշնամուն բոլոր կողմից։

Եկաւ ռուսական Կարմիր Խաչի սանիտարական խումբը։

Եկաւ Աբդիւլ-Համիդը գերմանական «Լօրելեյ» շոգենաւով։ Էկս-սուլթանը իր չքախմբի և կանանց հետ միասին բնակվելու է Բէյլեր-բէյ ամրոցում։

Օսմանեան գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Թիւրքերը յաղթել են չերնոգօրցիներին Կիրի մօտերը Սկիւտարիից դէպի հիւսիս, և մասնանշում է որ այդ մասին դեռ պաշտօնական վաւերացումն չը կայ։

—

Բելգրադ.—Հեռագրում են Պրիզրէնից, որ սերբերի և չերնոգօրցիների յաղթութիւնները ճնշող տպաւորութիւն գործեցին մահմեդականների վրա. ամենքը խնդրում են խնայել, Թիւրքաց զօրքը ցիրուցան եղաւ։ Սերբերը վերցրին Պրիզրէնը առանց մի գնդակ արձակելու։ Չորեքշաբթի ալբանները զէնքերը յանձնելու են սերբերին։

—

Աթէնք.—Ն[illegible]կիօյի մօտ տեղի ունեցած [illegible]ում Թիւրքերը թւով 4000 [illegible] էին և կորցրին [illegible]. Յոյները ձեռք ձգեցին 7 թնդանօթ. Թիւրքերը արագաբար փախչում են դէպի Մօնաստիր և ամեն ինչ թողնում են բազդի կամքին։ Կռիւը տևեց 6 ժամ։ 500 Թիւրք գերիների ուղարկեցին Լարիսա. Մակեդոնական մահմեդականներից խլված են մի քանի հազար հրացան։

Գէորգ Թագաւորը այցելեց վիրաւորներին։ Պրինցեսի Ալիսան շարունակ խնամում է վիրաւորվածներին։

Յունական ռազմի նաւատորմը աչալուրջ լողում է Դարդանէլի առաջ, սպասելով թշնամու նաւատորմի դուրս գալուն։

Եկաւ ռուսաց Կարմիր Խաչի խումբը։

Սէրվիայի զօրքը դիմեց դէպի Սալոնիկ։

Գալիս են 1600 կամաւոր զինուոր Ամերիկայից։

Եկաւ անգլիական հիւանդանոցը։

—

Մուստաֆա-փաշա.—Ռուս օդագնաց Եֆիմովը փայլուն թռիչք կատարեց Բլէրիօյի գործիքով Ադրիանուպոլսի վրա։ Օդագնացը աջողութեամբ վերադարձաւ մի ժամ տևող թռիչքից յետոյ, ունենալով 10 գնդակի ծակոց գործիքի ծայրերում։

—

Կ. Պոլիս.—Օսմանեան գործակալութիւնը պաշտօնական աղբիւրներից ըստացած տեղեկութիւններով հաստատում է Սկիւտարի հիւսիսային կողմը Թիւրքիայի ունեցած աջողութիւնների և ընդհանրապէս ամբողջ բանակի նահանջի մասին։

Ալբանական նախկին պատգամաւոր Իսմայիլ-Քէմալը ճանապարհ ընկաւ ռումինական շոգենաւով դէպի Վալլօն յատուկ յանձնարութիւններով։ Նոյն շոգենաւով ուղևորվեց դէպի Տրիպօլիս Ճեմալեդդինը։

Եկան մի քանի գնացքներով վիրաւորներ։

Հրատարակված է ժամանակաւոր օրէնք, որով արգելվում է դադարեցված պարբերական թերթի շարունակութիւնը նոր անուան տակ։

—

Կ. Պոլիս.—Ամբողջ գիշերը լսվում էին թնդանօթների արձակման ձայներ, որոնք գալիս էին մօտաւորապէս 20 կիլոմետր հեռաւորութիւնից։ Տեղական իշխանութիւնը նախազգուշացրել է քաղաքի բնակիչներին, թէ թնդանօթաձգութեան վարժութիւններ են կատարվելու։

—

Աթէնք.—Պրեվեզան անձնատուր եղաւ։

—

Սօֆիա.—Հոկտեմբերի 18-ին Լիւլէ-Բուրգասում բուլգարները բռնել են նորից երկու գնացք ուտելեղէններով և ռազմամթերքով։

—

Բելգրադ.—Սերբերը տիրեցին Պրիլեպին և արշաւում են Բիտօլիայի վրա, որին և մօտենում են յոյները հարաւից։ Թիւրքերը նահանջելու ժամանակ կոտորել են իրանց ճանապարհի վրա գտնվող վայրերի բոլոր քրիստոնեաներին։ Սերբերը այդ տեղերի գիւղերը բոլորովին դատարկ են գտել, ուր թափթփված են եղել բազմաթիւ կանանց և երեխաների յօշոտված դիակներ։

—

Կ. Պոլիս.— հոկտ. 20-ին հաղորդակցութիւնը Կ. Պոլսի և Ադրիանուպոլսի միջև վերահաստատվեց։ Լիւլէ-Բուրգաս, Զօրլու, Բաբա-Էսկի և Բունար-Հիսար դարձեալ անցան Թիւրքերի ձեռքը։ Գլխաւոր բանակը առաջացաւ դէպի Սէրայ. բուլգարները նահանջում են. Կիւստէնդիլից նրանց օգնութեան են գնում բուլգարական 3 դիվիզիաներ. կռիւը շարունակվում է. Թիւրքերը կռւում էին մեծ ոգևորութեամբ. Նրանցից 10,000 հոգի վիրաւորվեցին. ըսպանվածները դեռ չեն որոշված. կարծում են, որ վիրաւորվածներից աւելի շատ են լինելու։

—

Սօֆիա.—Բաբա-Էսկիից դէպի Լիւլէ-Բուրգաս նահանջելու ժամանակ Թիւրքերը երեք օր շարունակ սրի են անցկացրել յունական Այվալը գիւղի բնակիչներին՝ սպանելով 200 բնակիչներին, կանանց, ծերունիներին և երեխաներին։ Սպանվածների թւումն են և երեք ամսական մանուկներ. Դիակ[illegible]

Ստարայա-Զագօրա գիւղում շնորհակալական հանդիսաւոր մաղթանք կատարվեց Լիւլէ-Բուրգասի մօտ բուլգարների ունեցած յաղթութեան համար։

—

Ռակիւբ.—Պրիզրէնը գրաւվեց։

—

Աթէնք. — Կռիւը շարունակվում է ամբողջ օրը։ Երէկ Եանիցում՝ Սալօնիկի վիլայէթում, կռիւը, որ սկսվել էր առ. ժ. 6-ին, վերջացաւ երեկ. ժամը 10-ին Թշնամին ամրացաւ քաղաքում, բայց ջարդվեց և յետ նահանջեց, հալածվելով յոյներից։

—

Վիեննա.—Թիւրքաց մայոր Ահմուտալը, Պլէվիէի կոմենդանտը, «Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրէսսէի» թղթակցի հետ զրուցելիս ասաց, որ ոչ թէ Թիւրքական զօրքը, այլ Թիւրքական քաղաքականութիւնը պարտութիւն կրեց։ Զօրքը նախապատրաստված չէր, զօրաբաժինները տեղեկացան պատերազմի յայտարարման մասին 36 ժամից յետոյ, հէնց որ սկսվել էր. ազգաբնակութիւնը թշնամաբար էր տրամադրված դէպի զօրքը. վերջինիս դժբաղդութիւնը նրանումն էր, որ կամաւորներ և բաշիբօզուկներ ունէր իր մէջ, որոնց վրա յոյս դնել անկարելի է ժամանակակից պատերազմի ժամանակ։

—

Մուստաֆա փաշա.—Հոկտեմբ. 19 ին, Լօզէնգրադից նահանջելու ժամանակ, Թիւրքերը, իբրև վրէժ իրանց պարտութեան, Թիւրքական 15-րդ գնդի բոլոր քրիստոնեայ զինուորներին սրի են անցկացրել, սպանել են բուլգար քահանային, նրա կնոջը և զաւակներին.

—

Կ. Պոլիս. — Մեծ պետութիւնների դեսպանները վճռեցին Բ. Դրանը դիմել մի շարք պահանջներով, որպէսզի քաղաքի կարգը պահպանվի։ Կարևոր համարվեց առանձին հսկողութիւն պահպանել Ոսկեղջիւրի վրա եղած կամուրջի, դեսպանատների, բանկերի, հիւանդանոցների վրա և անկարգութիւն անողներին խիստ պատժի ենթարկել, և նախազգուշական խստագոյն միջոցներ ձեռք առնել քրիստոնեաները կոտորելու համար ամբոխին գրգռողների դէմ. և քանի որ չէ կարելի բաւարար համարել տեղական միջոցները, որոշվեց շուտափոյթ հրաւիրել իրանց օգնութեանը պատերազմական նաւեր։ 3 օրից յետոյ սպասվում է Եմէնի յայտնի խաղաղարար Իզզէթ-փաշան, որը արդէն Աթէնից ճանապարհ է ընկել դէպի Կ. Պոլիս։

—

Կ. Պոլիս.—(Ծեպլընթաց)։ Բուլգարները կրկին տիրեցին Զօրլուին. Թիւրքերն անկարգութեամբ նահանջում են դէպի Կ. Պոլիս։

—

(Լրագիրներից)

Թիւրքաց զօրքերի ընդհանուր հրամանատարի կարգադրութեամբ գնդակահարվում են պատերազմի դաշտից փախչող զինուորները։

—

Հիմնվելով այն լուրերի վրա, թէ Ռուսաստանը թնդանօթներ ու ռազմամթերքներ է մատակարարում Բուլգարիային, Բ. Դուռը վճռեց բողոք յարուցել Ռուսաստանի անբարեկամ գործողութիւնների դէմ.

—

Կատաղի կռիւը Ադրիանուպոլսի մօտ շարունակվում է Թիւրք և բուլգար զօրքերի միջև։ Առաջինների թիւն է 260,000, երկրորդներինը 140,000։ Սպանվածների և վիրաւորների թիւը հաշւել չէ կարելի։ Թիւրքաց զօրքերի հրամանատարութիւնը ստանձնել է ինքը զինուորական մինիստր Նազըմ-փաշան։

—

Զօրլու յայտնի դիրքը ընկաւ բուլգարների ձեռքը։ 200 հազարանոց Թիւրքաց զօրաբանակը փախաւ անկարգ։ Լուրերի համաձայն՝ Նազըմ-փաշան սպանվել է,

—

Բուլգար զօրքերը այժմ դէմ են եւրոպական միջամտութեան և պահանջում են, որ բուլգարական կառավարութիւնը անկախօրէն բանակցութիւններ սկսէ Թիւրքիայի հետ։

—

Ալբանները սպառնում են Թիւրքիային, եթէ իրանց հողի վրա շարունակվող մշտական կռիւները չը վերջանան և Բ. Դուռը եթէ նրանց ազատութիւն չը տայ։

—

Սերբիական ֆինանսների նախկին մինիստրի կարծիքով, բալկանեան պատերազմը երեք վախճան կարող է ունենալ, կամ Թիւրքիան կը բաժանվի բալկանեան պետութիւնների միջև, կամ Ռուսաստանը և Աւստրիան կը պայմանաւորվեն բաժանելու Թիւրքիան իրար միջև, կամ թէ բալկանեան պատերազմը անմիջապէս կը դառնայ համաեւրոպական պատերազմ։

—

Ամբողջ Թիւրքիայում մօլլաները մզկիթներում և փողոցներում մահմեդականներին քարոզում են սրբազան պատերազմ քրիստոնեայ գեավուրների դէմ։

—

Թիւրքաց զօրքերը նահանջում են դէպի Մօնաստիր և Սալօնիկ։

—

Ռուսաց դիպլոմատիան շարունակում է բանակցութիւններ վարել միջնորդութեան մասին, ըստ որում այս միտքը կենդանի արձագանք է գտնում Լօնդօնում և Պարիզում։ Սազօնովը այս բոլոր օրերը խորհրդակցեց անգլիական և ֆրանսիական դեսպանների հետ։ Ռուսաց դիպլոմատիական շրջաններում կարծում են, որ վճռական կռւից յետոյ՝ այս կամ այն կողմից հանդէս են գալու մեծ պետութիւնները։ Կոնֆերենցիայի գաղափարը, որ պաշտպանում է ֆրանսիական մինիստր-նախագահ Պուանկարէն, դեռ գոյութիւն ունի։ Այդպիսի կոնֆերենցիա կը գումարվի Պետերբուրգում կամ Պարիզում։

—

Դանիական թագաւորի եղբօր՝ Հարոլդին առաջարկված է իր թեկնածութիւնը դնել ապագայ մակեդոնական թագաւորութեան գահի համար։ Հարոլդը համաձայնվել է։

—

Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր Սազօնովի ասելով՝ Ռուսաստանը հովանաւորող է բալկանեան սլաւոններին։ Ռուսաստանը տրամադրված է խաղաղասէր ոգով, բայց այդ չէ նշանակում, թէ նա խաղաղասէր է՝ ինչ էլ որ լինի։ Ռուսաց զօրքը շատ լաւ պատրաստված է կռւելու։

—

Թիւրքաց զօրքերը փախչելով սարսափահար դէպի Կ. Պոլիս՝ ճանապարհին անխնայ կոտորվում են բուլգարների դիրքերից։

Պատերազմը վերջանալուց յետոյ Ուսկիւբում տեղի կունենայ դաշնակից պետութիւնների ներկայացուցիչների նիստը բալկանեան դաշնակցութեան [illegible] յայտարարելու համար։

Դաշնակից պետութիւնները [illegible] մէջ [illegible]։

[illegible] որ հաշ և յոյն [illegible] Կ. Պոլսում [illegible] 100,000 հոգի [illegible]։

[illegible]

[illegible]

Զինւորական [illegible] 6 միլիոն [illegible] համար։

Կ. Պոլսի [illegible]։

ՍԵՐԲԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ՄՈՒՏՔ ՈՒՍԿԻՒԲ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

21 հոկտեմբերի

Բելգրադ.—Պետր Թագաւորի գալստեան առիթով Ուսկիւբում հաւաքվեցին գահաժառանգը, Գէօրգի արքայազնը, զինւորականներ, օտարազգի հիւպատոսներ, քաղաքի ներկայացուցիչներ, սերբ և բուլղար հոգեւորականութիւնը, միւթէսարըֆը երկու հօջաների հետ և բաբբին։

Քաղաքը զարդարված էր սերբիական դրօշակներով։

Քաղաքապետը մատուցեց աղ ու հաց, իսկ նախկին քաղաքագլուխ Բէչադը թիւրք ազգաբնակութեան կողմից ողջունեց թագաւորին և աւարտեց իր ճառը այսպէս. «Թիւրքիան սրով վերցրեց, սրով և կորցրեց Սկօպլէն» (Ուսկիւբ)։

Թագաւորը շնորհակալութիւն յայտնեց Բէչադին և ասաց, որ թիւրք ժողովուրդն ազատ կապրի և կը զարգանայ իր տէրապետութեան ներքոյ։

Ապա թագաւորը «ազատարար արքայ» բացագանչութիւնների մէջ՝ իր ամբողջ շքախմբով գնաց տաճարը, ուր նրան դիմաւորեց սերբ միտրօպօլիտ Վիկենտին հե- [illegible]

«Աստուած, որ տալիս է արդար յաղթութիւններ, բարձրացրեց քեզ՝ Կարագէօրգիի թոռանը։ Հինգ անցեալ դարեր մատուցանում են քեզ շնորհակալութիւն. բոլոր ապագայ դարերը պէտք է բարձրացնեն քո և քո աշխատակիցների քաջագործութիւնները՝ իբրև մեծագոյն դէպք բալկանեան քրիստոնեաների մէջ։ Սկօպլէի քրիստոնեայ ազգութիւնները հաւատում են, որ նախախնամութեանը հաճելի էր նշանակել քեզ ազատութեան վարիչ։ Կումանօվօյի և Կօսօվայի դաշտի յաղթութիւններից յետոյ՝ քո սխրագործ բանակը կանգ չի առնի՝ մինչև դու չես ապահովի սերբ ժողովրդի համար անսասան խաղաղութիւն։ Դու առաջինը կատարեցիր դաշնակցական գործը. այժմ կարող ես օգնութիւն տալ դաշնակիցներին։ Օրհնելով քեզ մեր ազատութեան գործի համար՝ Դաշանի մայրաքաղաքի և ամբողջ Թեմի քրիստոնեայ եկեղեցիները ջերմ աղօթք են վերառաքում քեզ օգնելու համար»։

Քաղաքում տիրում է հանգստութիւն և օրինակելի կարգ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԵՒ ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

21 և 21 հոկտեմբերի

Պարիզ.—Մամուլը միաբերան գտնում է, որ անհնարին է պահել տերրիտօրիալ status quo-ն Բալկանում։ Մեծ պետութիւնները յանուն խաղաղութեան պէտք է չափաւորեն իրանց պահանջները բալկանեան գործերում։

—

Բուդապեշտ.—«Պեստէր Լլօյդը» ասում է. «Եթէ status quo-ն պահելու անհնարին լինելու համոզմունքը տարածվում է, ապա ուրեմն կառավարութեան համար ժամը մօտենում է։ Միապետութիւնը լուրջ վճիռների դէմ հանդիման է կանգնած։ Մենք վաղօրօք պէտք է պատրաստվենք այն մտքի համար, թէ միապետութիւնը հրաժարվում է տերրիտօրիալ նուաճումների ձգտումներից»։

—

Վիեննա.—«Ֆրէմդենբլատտը» գրում է. «Եւրոպական պետութիւնների ընդհանուր հայեացքը այն է, որ Բալկաններում Եւրոպայի նշանաւոր շահերը անձեռնմխելի պէտք է մնան. նոյն տրամադրութեան են նաև բալկանեան պետութիւնները, իսկ սերբիական լրագիրները միաձայն կրկնում են, որ կարելի է հաստատապէս յուսալ, որ բալկանեան պատերազմը ծանր բարդութիւններ չէ կարող առաջացնել»։

—

Վիեննա.—Մամուլը միաձայն հերքում է Պուանկարէի առաջարկած ձեռնհասութիւնը շահագրգռված չը լինելու մասին։

«Նէյէ Ֆրէյէ Պրէսսէն» ասում է, որ այդ ձեռնհասութիւնն ուղղված է ուղղակի Աւստրիայի դէմ։ Աւստրիան պէտք է խոստովանի, թէ ինչ է ցանկանում Բալկաններում։ Դա մի աշխատանք է, կատարված՝ քաղաքական փաստաբանների դիւանատան ձեռքով, ռուս կլիէնտի համար. ձեռնհասութիւնը պէտք է Աւստրիայի ձեռքերը և ոտքերը կապէ։

«Նէյէս Վին. Տագ.» գտնում է, որ եթէ միջնորդութիւնը հնարաւոր է միայն անշահագրգռութեան հողի վրա, այն ժամանակ նրա համար չէ կարելի գտնել նպաստաւոր պրագնօս։ Լրագիրը պահանջում է բալկանեան պետութիւնների կողմից լօյալ և բարեացակամ քաղաքականութիւն դէպի Աւստրիան, և այդ միայն կարող է պայմանաւորել լաւ յարաբերութիւնները։

«Ցէյտը» կարծում է, որ Պուանկարէն բալկանեան գործերի մէջ գաղտնի ղեկավարն է հանդիսանում, իսկ իրողապէս ղեկավարում է Սազօնովը։ Գլխաւոր խնդիրը դրվում է Աւստրիայի յայտարարութիւնը իր անշահախնդրութեան մասին։ Ուրեմն միջնորդութիւնը պէտք է ազատէ ոչ թէ Եւրոպային բալկանեան հարցերից, [illegible] Ունգարիայի խնամքից։ Սակայն եթէ աւստրիական քաղաքականութիւնը բարեացակամ լինի դէպի բալկանեան պետութիւնները, նա այդպէս կը վարվի իր սեփական հաշւի համար, այլ ոչ նրա համար, որպէսզի Սազօնովը շնորհակալութիւն ստանայ։

Աւստրիան ուղղակի կապեր ունի Բալկանների հետ և պէտք չունի միջնորդի։

«Բէյլիս Պօստը» գտնում է, որ առաջարկութիւնն անիրագործելի է. միապետութիւնը պէտք է քաղաքական պահանջներ դնէ խաղաղութիւնն ապահովելու և բալկանեան արեւմուտքում գլխաւորութիւնը պահպանելու համար, այլ ոչ վրկվի կապերից՝ իր շահերի շրջանի հետ։

—

Բուխարեստ.—Նախկին մինիստր-նախագահ Բրատիանօն յայտնել է, թէ Բօլգարիան փոխել է իր հայեացքը status quo-ի մասին և ըստ երևոյթին կը պահանջէ հողային հատուցումներ՝ կրած զրկանքների համապատասխան։ Ռումինիան կը ցանկանար, որ նրա շահերը անգիտութեան չը մատնվէին։ Յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ՝ ամենաբարեացակամ են։ Ռուսաստանը շատ է աշխատել status quo-ի պահպանութեան համար. սակայն պաշտօնական քաղաքականութիւնը կարող է դժուարութիւնների հանդիպել հասարակական կարծիքի հոսանքների առաջ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

20 հոկտեմբերի

Պետերբուրգ.—Ալէքսանդր III կայսրի մահվան տարեդարձի օրը մայրաքաղաքի բոլոր եկեղեցիներում կատարվեց հոգեհանգիստ։ Պետութեան բազմաթիւ քաղաքներից տեղեկացնում են նոյնպէս հոգեհանգիստ կատարելու մասին։

Այսօր Սպալա մեկնեց զինւորական մինիստրը։

—

Մալտա.—Անգլիական «Բարհեմ», «Վէյմուս» և «Մէգէս» ռազմանաւերը անթել հեռագրով հրաման ստացան վերադառնալ Մերձաւոր Արևելք։ «Բարհեմը» գնաց Սուդա, «Վէյմուսը» և «Մէգէսն» դիմում են այն տեղերը, որտեղից շուտով կարելի է հասնել Թիւրքիայի այն կէտերը, ուր սպառնում են անկարգութիւններ։

—

Լոնդոն.—Անգլիական նաւատորմի մէջ մեծ շարժում է նկատւում։ Ենթադրում են, որ բոլոր նաւերը գնալու են Մերձաւոր Արևելքի ջրերը։

—

Ամստէրդամ.—«Կօրտենէ» զրահանաւը երկուշաբթի օրը մեկնում է դէպի Զմիւռնիա։

—

Հոմ.—Սան-Ջուլիանօն մեկնեց Բեռլին։

—

Սօֆիա.—Բօլգարական Կարմիր Խաչը մինիստրների խորհրդի թոյլտւութեամբ որոշեց բաց թողնել 20 միլիոն ֆրանկի խաղարկու փոխառութիւն, որ հանգչվելու է 70 տարում։

—

Վիեննա.—Գերմանական սօցիալ-դեմօկրատիական կուսակցութեան 10-րդ պօրտէյտագը մի բանաձև ընդունեց, որով եռանդով բողոքում է Աւստրօ-Ունգարիայի միջամտութեան դէմ բալկանեան գործերին, պահանջվում է խաղաղութիւն պահպանել բոլոր հանգամանքներում, յորդորվում է ցոյցերով կռիւ մղել պատերազմի պրօպագանդայի դէմ։

—

Վիեննա.—Արդիւնագործական հաստատութիւնների կողմից պատգամաւորութիւն է ներկայացել Բէրտխօլդին և հրաւիրել է նրա ուշադրութիւնը աւստրիական տնտեսական վիճակի վերաբերմամբ. մինիստրը պատասխանել է. քանի պատերազմը շարունակվում է, մի որոշ բան չէ կարելի ասել և նա զգում է Աւստրիայի առևտուրի կրած զգալի վնասները, գիտէ նոյնպէս, որ բալկանեան դէպքերն ազդում են նաև ընդհանուր պետութեան վրա։

—

Վիեննա.—«Կօր. Բիւրօն» հերքում է լրագրական այն տեղեկութիւնը, թէ իբր աւստրօ-ունգարական նաւատորմը հրաման է ստացել պատրաստ լինել անյապաղ ծովմտնելու, երբ Թիւրքիայում անկարգութիւններ ծագեն։

—

Հաագա.—«Նիդէրլանդտ» զրահապատ յածանաւը հրաման ստացաւ գնալ Զմիւռնիա և սպասել Կ. Պոլիս դիմելու հրամանին։

—

Վիեննա.—1913 թ. բիւջէով զինւորական մինիստրութեան ծախքերը հաշւված են 18.301,000 կրօն, ծովայինը՝ 2.500,000։ Բացի դրանից պահանջվում է արտակարգ գումարայատկացում 19 միլիոն զինւորական, և 68 միլիոն ծովային մինիստրութեան համար։

—

Փարիզ.—Շահէվմնների բոլոր խմբապետները Նուչա-ուդ-Դօվլէի նշանակած Նագիմ-ուդ-Դօվլէի առաջնորդութեամբ գնացին Արգարի և Բէշիդ-ուլ-Մուլքի ուղեկցութեամբ ներկայանալով գեներալ Ֆիդարօվին՝ յայտնեցին իրանց հնազանդութիւնը։

—

Թէհրան.—Սալար-ուդ-Դօվլէն հանդիպելով կառավարութեան առաջաւոր գնդին՝ նահանջեց դէպի Բիլէգէյնուր։

—

Բերլին.—Միջերկրական ծովի երեք կրէյսէրներին («Դերտա», «Վինէտա» և «Գէյեր») հրամայված է շուտափոյթ գնալ թիւրքական ջրերը ու պահպանել գերմանահպատակների կեանքը և գոյքը. բացի դրանցից կառավարութիւնը մտադիր է այնտեղ ուղարկել դարձեալ երկու նաւեր։

—

Կիլ.—Զրահաւոր «Գրիբէն» և «Բրեսլաու» բարձվում են պաշարով և ռազմամթերքով և պատրաստվում են 24 ժամում դուրս գալ ծով։

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹՈՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Վան, 10 հոկտեմբերի

Վասպուրականում ջարդ ու թալանը շարունակվում են, թէև ոչ նախկին համեմատութեամբ, որովհետև Միր-Մհէ ու Սայիդ աւազակները զօրքի հետ ունեցած վերջին ընդհարումից յետոյ անցել են Պարսկաստան մի առ ժամանակ հեռանալով Թաթերաբեմից։ Արդէն ձմեռն էլ մօտենում է, երբ պարտաւորված կերպով պիտի ընդհատէին իրանց գործունէութիւնը։ Մնում է Թատերաբեմի վրա առայժմ միայն Մահմէն, աւազակների ամենից աւելի արիւնկզակը, որ վերջին երեք ամսվայ ընթացքում սպանեց 10 հայեր Կաւաշի և Կարճկանի շրջաններում։

Սեպտեմբերի 29-ին այս աւազակը Կարճկան գաւառի Խումս գիւղի մօտակայքում հանդիպում է երկու հայ երիտասարդների, որոնցից Թորոս Երէցեանին տեղն ու տեղը սպանում է հրացանի ութն հարուածներով։ Իսկ Սարգիս Մուրադեանին տանում է լեռն ու լուր ուղարկում դէպի գիւղը, որ 20 ոսկի փրկանք բերեն ու ազատեն, եթէ ոչ նրան էլ կը սպանի։ Սարգսի մայրը դիմելով դրացի քիւրդերին պարտքով վերցնում է եօթն ոսկի ու վազում է լեռը, տալիս է աւազակ Մահմէին, աղաչելով որ բաւականանայ տուած գումարով և թողնէ Սարգսին. բայց նա մնում է անդրդուելի. մայրը նորից աղաչում է, որ չը սպանի Սարգսին, մինչև որ ինքը գիւղը երթայ ու վերադառնայ, գուցէ մնացած փողն էլ ճարէ։ Մայրը վերադառնում է գիւղ, մեծ դժուարութեամբ ճարում է 13 ոսկի, շուտով հասնում է լեռը, ուր որդին արդէն սպանված է լինում չարաչար մահով. աւազակը նախ գնդակի հարուածներ է ուղղում Սարգսի աչքերին և ապա դաշոյնի հարուած մխում է նրա սրտում։

Թշուառ մայրը տեսնելով որդու անշնչացած դիակը՝ ուշաթափ ընկնում է, իսկ անգութ աւազակը՝ 13 ոսկին էլ վերցնելով հեռանում է, մայրը թողնելով որդու դիակի վրա ուշագնաց վիճակում։

Ինչպէս յիշում էք, ազգ. պատրիարքարանի ու ազգ. ժողովի դիմումների վրա մինիստրների ժողովը խիստ հրամաններ էր ուղարկել վալիին՝ խստիւ հետապնդելու աւազակներին, ուստի մի զօրախումբ՝ բաղկացած՝ միւթէսարըֆ Ջէվդէթ-բէյի ղեկավարութեամբ, ուղարկվել էր Նորդուզի գաւառը Միր-Մհէին հետապնդելու, իսկ մի ուրիշ զօրախումբ էլ Կարճկան ու Կաւաշ գաւառակները՝ Մահմէին հալածելու։ Գիտէք թէ այս զօրախումբն ինչ է անում նոյն գաւառում. ինչպէս գրել եմ «Մշակի» № 210-ում, նա էր որ Կարկառ գաւառի Ցաղթ գիւղում հաւաքարկով սպանից երկու զինված հայ երիտասարդների, իսկ երկուսին էլ կալանաւորեց, ամբաստանելով նրանց որ զօրքերի վրա կրակ են բացել, մինչդեռ նրանք, վախենալով միայն որ իրանց զէնքերը կը տեսնվեն ու կը գրաւվեն, գնում էին լեռան ճանապարհով։ Կալանաւորվածները դեռ բանտում են մնում. նոյն ջոկատը մտնում է նաև հայոց գիւղերը, զէնքեր է որոնում հայերի մօտ և ամենապարզ զէնքերն էլ գրաւում է և դեռ գրաւած է պահում, չը նայած որ հայոց առաջնորդի դիմումին վրա՝ վալիի փոխանորդ Ջաբիր-փաշան հրամայել էր, որ հայերից զէնքեր չառնվեն։ Սրանք ուտում ու խմում են հայերի գիւղերում, իսկ թէ աւազակ Մահմէին հետապնդում, մինչդեռ ոչ ոքի անծանօթ չէ, որ Մահմէն հայ գիւղերում չի լինում, իսկ շատ լաւ են իմանում, թէ ո՞ր քիւրդերն են պաշտպանում ու պահպանում աւազակին. ընդհակառակը՝ քիւրդերի գիւղերը գնալիս նրանք դիմում են պրօվօկացիայի, ասելով՝ «վահ զաւալլի (խեղճ) քիւրդեր, դուք ինչեր էք քաշում այս քեաֆիրների ձեռքից»։ Մի՞թէ աւելորդ չէ հաւատալ, որ այս մտայնութիւնն ունեցող զինւորը աւազակին կը ձերբակալէ։ Ոչ, նրանք ուզում են աւազակներին կօշմարի պէս պահել հայերի գլխին, չեն ձերբակալի նրանց, թէկուզ օրը տասն հեռագիր ուղարկէ մինիստրների ժողովը։

Մարակ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՀԱՅ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

Հոկտ. 20 ին Գանձակում տեղի ունեցաւ Անդրկովկասի երեք նահանգների—Բագու, Երևան, Գանձակ—հայ ազգաբնակութեան պատգամաւորի ընտրութիւնը Պետական Դումայի համար։

Անշուշտ, հայ հասարակութիւնը կը ցանկար իմանալ այդ ընտրութեան և նրա համար մղված պայքարի մանրամասնութիւնները։ Կաշխատեմ գոհացում տալ այդ հետաքրքրութեան՝ ցոյց տալու համար, թէ մշակական կամ առաջադիմական բանակը, իբրև իսկական և հարազատ արտայայտիչ հայ ժողովրդի շահերի, իղձերի, այս անգամ մի փառաւոր յաղթանակ տարաւ, իսկ հակառակ բանակը, որի արտայայտիչն հանդիսանում է այժմ մեր մէջ «Հօրիզօնը» և որ ձգտում է ենթարկել հայ ժողովրդի շահերը իր նեղ, թայֆայական շահերին, կատարեալ պարտութիւն կրեց։

«Անդ եղիցի լալ և կրճտել ատամանց»—ահա ինչ վիճակի ենթարկվեցին հօրիզօնականները, որոնք ըստ երևոյթին, արտաքուստ, անտարբեր էին ձևացնում իրանց, [illegible] և ջանքեր էին թափում աջողեցնել իրանց կանդիդատների—տիկ. Շահխաթունեանի և Տ. Բէգզադեանի—ընտրութիւնը։

Բայց հայ ժողովրդի, հայ գիւղացու առողջամտութիւնը, ազգասիրութիւնը յաղթանակեց և թոյլ չը տուեց, որ անարժան և անձեռնհաս մարդիկ հանդէս գան ժողովրդի ներկայացուցչի դերում։ Հօրիզօնականները կատարեալ պարտութիւն կրեցին, և հայ ժողովուրդը Տ. Բէգզադեանների նմաններին ասաց՝ «ճանաչի՛ր տեղդ և չափդ»։

Այս է հոկտ. 20-ի ընտրութեան բարոյական արդիւնքը, որ, իմ կարծիքով, մի մեծ վկայական է մեր քաղաքական հասունութեան համար։ Ժողովուրդը երբեմն-երբեմն խիստ, բայց արդարադատութեամբ պատժել գիտէ. նա ամբարտաւաններին, մեծամիտներին և Բէգզադեանների պէսներին, ժողովրդի շահերին դաւաճանողներին գիտէ մի ժեստով գետին խոնարհեցնել։

Բայց անցնենք նկարագրութեան։

Հայկական կուրիայի պատուիրակներ (выборщикъ), ըստ ցուցակների, ընտրված էին 3 նահանգներում ընդամենը 30 հոգի, որոնցից 4-ը ռուսներ, իսկ 26-ը հայ, այն է՝ 1) Երևանի նահանգում 14 հայ և 1 ռուս, 2) Գանձակի նահանգում 7 հայ և 3) Բագուի նահանգում 5 հայ և 3 ռուս։ Այդ 30 պատուիրակներից եկել էին Գանձակ ընտրութեան 27 հոգի, որից 24 հայ և 3 ռուս (ներկայացուցիչներ բանւորների), ուրեմն չէին եկել 2 հայ և 1 ռուս պատուիրակ։ Բացականերն էին 1) Ց. Մելիք-Ադամեան (Երևանի պատուիրակ), 2) Մ. Պապաջանեան (Բագուի պատուիրակ) և 3) Ակիմ Շանգիրէյ (Երևանի ռուս պատուիրակ)։

Հետևաբար Պետական Դումայի համար հայկական կուրիայից պատգամաւոր ընտրելու ընտրողական ժողովը բաղկացած էր 27 պատուիրակներից, որոնցից 24-ը հայ և 3-ը ռուս։ Այդ երեք ռուսները մի հայ պատուիրակի հետ Բագուի բանւորութեան ներկայացուցիչներն էին։

Մենք՝ մի քանի հայ պատուիրակներս (ես, Պ. Դօլուխանեան, Մ. Աթաբէգեան, Ց. Տիգրանեան, Հ. Տէր-Յովհաննիսեան, Ց. Սաղաթելեան և Ս. Արծրունի) հասանք Գանձակ ուրբաթ առաւօտ, հոկտ. 19-ին։ Բագուի պատուիրակները, ինչպէս և այլ տեղերի, հասան նոյն օրը կէսօրին մօտ։ Որոշեցինք ժամը 2-ին «Եւրոպա» հիւրանոցում, ուր իջևանել էինք, կայացնել նախընտրական խորհրդակցութիւն։ Մինչ այդ գնացինք այցելութեան տեղական կլասիք գիմնազիայի վերատեսուչ Ստեփնիցկիի մօտ, որ նշանակված էր մեր ընտրողական ժողովի նախագահը. ապա այցելեցինք ընտրողական գործերը վարող Սիլինին, որպէսզի նրանից ստանանք պատուիրակների ցուցակները։ Այդտեղ զարմանքով լսեցինք ռուս պաշտօնեաներից այսպիսի խօսքեր՝ «ուրեմն կռիւը լինելու է «մշակիստների» և «դրօշակիստների» միջև։ Ո՞վ յաղթող կը հանդիսանայ»։ Եւ երբ պ. Պ. Դօլուխանեան հարցրեց, թէ ի՞նչ են կամենում հասկանալ «մշակիստ և դրօշակիստ» ասելով, բացատրեցին, թէ մշակիստ կամ մշակական համարում են պրօգրեսիստներին, իսկ դրօշակիստ՝ ծայրայեղներին։

Եւ, արդարև, երբ ժամը 2-ին կայացաւ նախընտրական խորհրդակցութիւն, պարզվեց, որ պատուիրակների մէջ կայ երկու խիստ աչքի ընկնող հոսանք՝ պրօգրեսիստների և ծայրայեղների. վերջիններիս յարում էին և բանւորների չորս ներկայացուցիչները, որոնցից երեքը ռուս։ Մեծ զարմանքով նկատեցի, որ այս երկրորդ հոսանքի կուսակից էին նաև պ. Պ. Կարա-Մուրզան, որ մինչ այդ յայտնի էր իբրև խիստ աջակողմեան կադէտ, և պ. պ. Ս. Թորոսեան ու Ս. Աւագեանց. առաջինը ուսուցիչ կամ վերակացու էջմիածնի ճեմարանի և երկրորդը Օշականի ծխական դպրոցի։ Զարմանքով եմ ասում այն պատճառով, որ Պ. Կարա-Մուրզան, երբ առաջ ապրում էր Թիֆլիսում, ժխտում էր նոյնիսկ կադէտական ուղղութիւնը և հայի համար աւելի յարմար ու օգտակար էր համարում լինել առ առաւելն կադէտ, իսկ Թորոսեանին և Աւագեանին դեռ մի շաբաթ առաջ, էջմիածնում, Մեսրոպեան յօբելեանի տօնախմբութեանը տեսել էի արտասանելիս թունդ ազգայնական ճառեր։ Եւ յանկարծ, այդ պարոններին տեսնում եմ յարած այն հոսանքին, որ իրան նշանաբան է ընտրել ապազգայնացումը, ժխտումը ազգայնութեան գաղափարի և նրա հետ կապված տարրատների...

Այո, կեանքի մէջ, և մանաւանդ մեր հայկական կեանքի մէջ, այդպիսի տարօրինակութիւններ շատ կան։

Սակայն մինչև խորհրդակցական ժողովը մի լուր բաւական վհատութիւն առաջ բերեց մեր պրօգրեսիստների շրջանում։ Թիֆլիսից մեզ հետ եկած Գ. Եւանգուլեանը յայտնեց, որ մի օր առաջ «Հօրիզօնի» խմբագրութեան մէջ մեծ ուրախութիւն է եղել տիրելիս. այդտեղ հաստատապէս ասում էին, որ իրանց կանդիդատ Տ. Բէգզադեանը (յետոյ յայտնվեց, որ նա է ծայրայեղների ընտրելին) արդէն բոլոր 27 ձայներից ունի յօգուտ իրան 15 ձայն, որոնց մէջ 3 ռուս և 1 հայ բանւորի ձայները։ Սակայն որովհետև այդ 15 ձայների մէջ հաշւում էին և մի քանի գիւղացի պատուիրակների ձայները, ես, որ շատ լաւ ծանօթ եմ հայ գիւղացու աշխարհահայեացքին և ողջամտութեան, յայտնեցի, թէ կասկածում եմ, որ Տ. Բէգզադեանը կարողանայ գրաւել այդքան ձայներ, ուստի բնաւ կարիք չը կայ վհատվելու, այլ պէտք է աշխատել, որ առաջն առնվի այնպիսի մի մեծ անպատեհութեան, որպիսին կը լինէր, եթէ յանկարծ արտաշխարհը իմանայ, որ Տ. Բէգզադեանն ընտրվել է հայ ժողովրդի ներկայացուցիչ։

Խորհրդակցութեան ժամանակ բանւորական ներկայացուցիչներից մինը յայտնեց, որ իրանք, բանւորները, իրանց քուէները կը տան այն կանդիդատին, որ ամբողջովին և անշեղ կերպով կընդունէ իրանց պլատֆօրման կամ իրանց տուած նակազը։ Եւ նա կարդաց այդ նակազը, հազար անգամ կրկնված, յայտարարված։ Տեսնելով որ այդ բարի և միամիտ մարդիկ մոլորված են ուղղակի, կարծելով թէ այն կանդիդատը, որի վրա նրանք յոյս ունէին, ընդունակ կը լինի պաշտպանել մի պլատֆօրմա, որին նա իր վարած կեանքով, իր էութեամբ և վարմունքով հակառակ է, ես հարկաւոր համարեցի ասել նրանց. «Դուք չարաչար սխալվում էք, կարծելով որ այս ներկայ պատուիրակների մէջ կը գտնվի մինը, որ անկեղծօրէն, համոզմունքով յարած լինի ձեր այդ պլատֆօրմային։ Եթէ մէկը տայ ձեզ այդպիսի խոստումն, հաւատացէք, որ նա խաբում է ձեզ՝ ձեր ձայները որսալու համար։ Սօցիալ-դեմօկրատիական այդ ծրագիրը կարող է իրագործել միայն նա, ով և իր կեանքով, իր ընթացքով իսկական սօցիալ-դեմօկրատ է։ Մի ինժենէր կամ մի արդիւնաբերող, որ ստանում է տասն հազարներով չաղ ռոճիկ, որ ապրում է իբրև կերագոյն բուրժուա, որ հանդիսանում է իբրև խօզէին հանդէպ ձեր բանւորներիդ, դժուար թէ այդպիսին անկեղծօրէն ընդունէ ձեր ծրագիրը։ Չէ որ նրա շահերը, իբրև գործարանի կառավարչի, ուրեմն իբրև խօզէինի, միանգամայն հակառակ են ձեր շահերին»։

Չը կայ աւելի զզուելի բան, քան երբ մարդիկ իրանց անձնական գծուծ հաշիւների, շահասիրութեան համար կեղծում են իրանց համոզմունքները և դիտմամբ մոլորեցնում միամիտներին։ Կարծո՞ղ է մի անձն, որ թէև, պրօլետարիատի սիրտը գրաւելու համար, առ երևոյթս, ծաղրում է բուրժուաներին, իսկ ինքն ապրում է իբրև կատարեալ բուրժուա, ստանում է իբրև ռոճիկներ տասնեակ հազարներ, որ արտադրել են բանւորների կոշտ ձեռքերը, և հազարներ է ծախսում շռայլութեան վրա. կարծո՞ղ է այդպիսի մարդը համոզված սօցիալիստ լինել։ Ոչ. նա միայն կեղծում է։

Եւ այդ է պատճառը, որ այնպիսի տիպեր, ինչպէս Տ. Բէգզադեաններ, Պ. Կարա-Մուրզաներ չեն հասկանում, որ անցել է ճաճառ Փրայների

խաբուսիկ խօսքերի դարը. կենդանի գործով, օրինակով, անձնական կեանքով պէտք է ցոյց տալ, թէ բարեկամ և սրտացաւ ես աշխատաւոր ժողովրդին, գիւղացուն և ոչ անիրագործելի, վառվռուն ծրագիրներ խոստանալ նրան՝ երբեք չը կատարելու, չիրագործելու դիտումով։

Մենք ասացինք, որ խորհրդակցութեան ժամանակ պարզվեց այն հանգամանքը, որ պատուիրակների մէջ կայ երկու խիստ որոշ հոսանք, ազգային-պրոգրէսիստ և ծայրայեղ իբր ձախակողմեան։ Պարզվեց և այն հանգամանքը, որ Պետական Դումայի նախկին հայ պատգամաւոր Յ. Սաղաթելեանը իր ծրագրով, աշխարհահայեացքով և գործունէութեամբ պատկանում է պրոգրէսիստ բանակին։ Սակայն մեզ յայտնի չէր դեռ, թէ մի քանի գիւղացի պատուիրակներ, որոնց վրա ծայրայեղ իբր ձախակողմեանները մեծ յոյսեր ունէին, ի՛նչ են հետեւելու՝ մեզ թէ նրանց։ Ուստի որոշեցինք այլ ևս ընդհանուր խորհրդակցութիւն չանել, այլ լոկ Ֆրակցիական, և պարզել նաև գիւղացի պատուիրակների հարցը։ Երբ իմ ընկերների յանձնարարութեամբ ես բացատրեցի գիւղացիներին, թէ ի՛նչ ենք կամենում մենք՝ առաջադիմականներս և ի՛նչ են կամենում մեր հակառակորդ ձախակողմեանները, երբ իմ խօսքերը լրացրին Պ. Արծրունին և Մ. Աթաբէգեանը, գիւղացիներից մինը, յայտնելով որ խօսում է և իր ընկերների կողմից, խիստ գեղեցկօրէն, պատկերաւոր կերպով, պարզեց իրանց հայեացքը. «Թէև մենք տգէտ և անուսում մարդիկ ենք,—ասաց նա,—բայց երէկվայ մեծ խորհրդակցութեան ժամանակ և այսօր ձեր ասածներից մենք շատ բան քաղեցինք և հասկացանք. մենք հասկացանք, որ այն, ինչ որ այն մարդիկ մեզ առաջարկում են, թէեւ մի լաւ պտուղ է, բայց այդ պտուղը դեռ շատ խակ է և չէ հասել. եթէ մենք այժմ ուտենք այդ խակ պտուղը, բնութեան օրէնքով՝ մենք կը հիւանդանանք և պէտք է դիմենք բժշկին, բայց կարող ենք և վախճանվել՝ մինչև բժշկի գալը։ Ուստի աւելի լաւ է, որ մենք սպասենք, մինչև որ պտուղը հասնի»։

Այս խօսքերի մէջ կայ մի ամբողջ փիլիսոփայութիւն, հայ գիւղացու առողջ մտքի մի մեծ ապացոյց։

Մի այլ գիւղացի ևս ասաց. «Մենք այժմ դրանց այլևս չենք հաւատում. 6—7 տարի առաջ նրանք մեզ ոսկի սարեր խոստացան, մեզ հող խոստացան, բայց մինչև այսօր մի թիզ հող անգամ չը ստացանք»։

Պարզելով այսպէս, որ հայ պատուիրակների մեծամասնութիւնը մեր կողմն է, և իմանալով, որ մեր հակառակորդները միացել են ռուս բանւորների հետ, որպէսզի անցկացնեն Տ. Բէգզադեանի կանդիդատութիւնը, մենք սկսեցինք խորհրդակցել, թէ ում մեր կողմից ընտրելի ներկայացնենք։ Զանազան նկատումների հիման վրա, գտնելով նաև որ Յ. Սաղաթէլեան այժմ ցանկալի կանդիդատ է մեզ համար, մենք որոշեցինք գնել երկու հոգու կանդիդատութիւնը, այն է՝ Մ. Պապաջանեանի և Յ. Սաղաթելեանի.

[illegible]

... ունէր, որ աշխուժութիւն կը գտնէ։

Բայց մենք ուրախ ենք, որ պատռվեց անսկզբունք, անհամոզմունք մարդկանց դիմակը։

Մի ժամից յետոյ «Հորիզոնի» թղթակիցը ստիպված էր գուժել, թէ Տ. Բէգզադեան 15 սպիտակ քուէների տեղ ստացել է 15 սև քուէներ։ Հ. Առաքելեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

21 հոկտեմբերի

Պետերբուրգ.—Ընտրվել են մինչև օրս Պետական Դումայի 268 անդամներ, որոնցից 103 աջակողմեան, 9 չափ. աջ., 32 նացիօնալիստ, 52 հոկտեմբերեան, 11 առաջադիմական, 28 կադէտ, 6 սօց.-դեմօկրատ, 6 ձախակողմեան, 6 լեհական կօլօյին պատկանողներ, 4 նարօդօվցիներ, 3 լեհլիտօվական բէլօրուսի խմբակից, 1 նացիօնալ-լիտօվական դեմօկրատ, 3 մահմեդական Ֆրակցիայից, 2 անկուսակցական։

Բաթում.—Պետական Դումայի անդամ ընտրվեց սօց.-դեմ. Չխէնկէլեան։

ՑՕԳՈՒՏ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՖՕՆԴԻ

Ստացանք 1) Գանձակից *) Գարեգին ք. Թումանեանից—5 ր., 2) Թիֆլիսում «Մշակի» խմբագրութիւնից (տես «Մշակ» № 234)—100 ր., 3) Կարսից Մադաթ Թադվէրանեանից, հանգանակված Արշակ Բասմաջեանի սրճարանում 6 ր., յօգուտ Հայոց Միացեալ Ընկերութեան դպրոցների (Նուիրել են Ս. Խանբէկեան՝ 3 ր., Ա. Բասմաճեան, Ա. Ազատեան և Յ. Ոսկանեան 1-ական ր.)։ Ուրեմն ստացել ենք ընդամենը—111 ր.։

Ո Ղ Ջ Ո՜ Յ Ն

Վերջին 5-ամեակը մեր կեանքում կարելի է համարել յոբելեանային ոսկեշրջան. կուլտուրական միութիւն, բարեգործական ընկերութիւն, հայ բանաստեղծ, հայ դերասան, հայ Թատերագիր, հայ Թատրոն, ...

[illegible]

*) [illegible]

ամեայ գործունէութեան յոբելեանին, ողջոյն նրա անցեալ և նոր գործունեայ ղեկավարներին։

Եսգէթ

Գանձակ, 21 հոկտ.

—

«Մշակի» խմբագրութիւնը շաբաթ օր, հոկտեմբերի 20-ին, ուղարկեց Գանձակի ս. Յովհաննէս եկեղեցու ծխական դպրոցի հոգաբարձութեանը մի հեռագիր դպրոցի գոյութեան 50 ամեակի լրանալու և տօնակատարութեան առիթով։ Ահա հեռագրի բովանդակութիւնը.

«Մշակ» լրագրի խմբագրութիւնը անկեղծօրէն ողջունում է կրթական-կուլտուրական գործունէութեան յոբելեանը Գանձակի ս. Յովհաննէս եկեղեցու դպրոցի, որը տուել է գրագէտ քաղաքացիների մի քանի սերունդներ։ Հաստատուն լինի սրբազան միսիան երկար տարիներով»։

ԳՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՍԱԼՕՆՈՒՄ

—

Հետևեալ ուրբաթ, հոկտ. 26-ին, հերթական երեկոյթը նուիրվում է իշխ. Սումբաթով-Իւժինին և որովհետև վրաց բանաստեղծ և հրապարակախօս իշխ. Իլիա Ճավճավաձէի եղեռնական մահվան 10-ամեակի նախօրեակն է, այդ պատճառով այս երեկոյթը յատկացվում է և հանգուցեալ բանաստեղծին ու վրաց գրականագէտներին։

«Ժամանակակից հայ երաժշտագէտները և նրանց ստեղծագործութիւնը» մուզիկալ ընֆերատը յետաձգվեց ուրիշ անգամի։

Պատրաստվում է հայ տառերի ցուցահանդէս։ Տ. Նազարեան ունի հարուստ կօլէկցիա ամենահին տառերից սկսած մինչև ամենավերջին տեսակները, դեռ Ռուսաստանում ոչ մի հրատարակութեան մէջ չերևացած։

ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

—

Կիրակի, հոկտեմբերի 21-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին Արտիստական Ընկ. մեծ դահլիճում կայացաւ Հայոց Դրամատիկ. Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը, որին մասնակցում էին 30 անդամ և կոմիտեի 40 հոգի։

Նախագահ ընտրվեց Ալ. Քալանթար, իսկ քարտուղար՝ Լ. Ղորղանեան։

Օրակարգի բազմաթիւ հարցերից ժողովը կարողացաւ քննել միայն Ընկերութեան նոր կանօնադրութեան ծրագիրը։ Այդ ծրագրով Ընկերութեան գործունէութիւնը պէտք է տարածվի ամբողջ Կովկասի հայերի մէջ, պէտք է հիմնվեն ճիւղեր գաւառներում և գործունէութեան ասպարէզն ևս պէտք է ընդլայնվի։ Ծրագիրը, քննվելով կէտ առ կէտ, ընդունվեց մի քանի փոփոխութիւններով և որոշվեց յանձնել վարչութեան՝ խմբագրել համաձայն եղած փոփոխութիւնների և ներկայացնել կառավարութեանն ի հաստատութիւն։

Օրակարգի միւս հարցերը քննելու համար կը կայանայ եկող կիրակի ժողովի շարունակութիւնը։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Խանքենդի հայոց ծխ. դպրոցի վիճակը

Խանքենդ աւան, 9 հոկտ.

Խանքենդ աւանը հիմնված է 1845 թ.։ Տեղը դաշտավայր է և ծառայել է վար ու ցանքի համար։ Խանքենդը կառուցված է յատկապէս պետական վօրք պահպանելու համար։ 1845 թ. առևտրով և արհեստով պարապելու համար այստեղ են ժողովվել և մի քանի տուն հայեր, որոնք ունեն սեփական եկեղեցի և ծխական միդասեան երկսեռ դպրոց։ Դպրոցը բացված է 1880 թւից։ Չը նայելով որ այդ դպրոցը 32 տարի է, ինչ գոյութիւն ունի, այնուամենայնիւ անկարող է գտնվել իր գոյութիւնը մշտապէս ապահովել հետևեալ պատճառով։

Խանքենդի հայերի պարապմունքն է առևտուրը և արհեստը։ Այդ երկու աշխատանքի ազբիւրը մասամբ և հայերի ձեռքին լինելով՝ մինչև այսօր այդ պրօֆեսիան նրանց այնպիսի արդիւնք չէ մատակարարել, որ կարողանան ոչ միայն իրանց առևտուրը շարունակել, ապրել, այլ և եկեղեցուն և դպրոցին կամաւոր նպաստ տալ։ Ամեն մէկը զօրքի յոյսով առևտրական թեթև շրջանառութիւն է բաց արել, սակայն զօրքը երբեմն տեղափոխվելով այս ու այն կողմը և երկար ժամանակ բացակայելով այստեղից՝ առևտրականներին ձգել է անելանելի ծանր պայմանների տակ։ Շատերը, տեսնելով որ առևտուր չը կայ, փակելով իրանց խանութները, ցրվել են զանազան քաղաքներ և վայրեր մի որևէ գործ և պարապմունք գտնելու։ Զօրքը անցած տարվանից գտնվում էր Թաւրիզում, շահսէվանների դէմ արշաւանք կատարելու համար, և այդ հանգամանքը ծանր ու անջինջ տպաւորութիւն է թողել այստեղի առևտրականների և արհեստաւորների վրա, որոնք դըժուար թէ երբևիցէ ուղղվեն, կարգի գան, վերականգնեն իրանց գոյութիւնը։ Ապրանքները թափված, վճարելիքների ժամանակը լրացած, իսկ առևտուր չը կայ, արհեստ՝ բոլորովին։

Ժողովրդի կեանքի պայմանները այսպիսի կրիտիքական վիճակի մէջ լինելով՝ եկեղեցին և առաւելապէս դպրոցը գտնվում են անմխիթարութեան սուղ վիճակում։

Դպրոցն անցեալ տարվանից ունի 140 ր. պարտք. այս տարի հարկադրված էին, միջոցներ չը լինելու պատճառով, փակել դըպրոցը. բայց երբ հոգաբարձուները տեսան, որ այստեղի պետական դպրոցը հայ աշակերտների սակաւ թիւ ընդունեց, տեղ չունենալու պատճառով, դարձեալ ուսուցիչ հրաւիրեցին և բաց արին դպրոցը։ Այժմ սովորում են 40 տղայ և աղջիկ, որոնց մեծ մասը խիստ չքաւոր և գաղթական ալիզուլեցիների զաւակներ։

Անցած տարվայ 140 ր. մնացած պարտքի առիթով մի քանի անգամ կազմված հոգաբարձական և ծխական ժողովները ոչ մի կէտի վրա կանգ չառան, ժողովներն անցան ապարդիւն, առանց դրական մի որոշում կայացնելու։ Այսպիսի պայմաններում գտնվող դպրոցի փակումը օր աւուր սպասելի է, իսկ փակվելուց յետոյ մի շարք չքաւոր ընտանիքի զաւակներ մնալու են դրսում, փողոցում։ Խանքենդի փողոցային կեանքն էլ ապականիչ և կործանիչ է, ասել է, թէ մենք ապագայի համար ոչ թէ պարտաճանաչ անդամներ կը պատրաստենք, այլ պատուհասներ։

Արդ, ցանկալի է, որ հայ բարեգործները, առաւելապէս եղբ. Կրասիլնիկեանները, որոնց այստեղ ունեցած շինութիւնները 1905—1906 թ. անկարգութիւնների ժամանակ խանքենդցիները առանց որևէ վարձատրութեան պահպանեցին հրդեհելուց, իրանց կամաւոր նուէրներով ապահովէին այս դըպրոցի գոյութիւնը ներկայ ուսումն. տարում պահպանելու. այնուհետև, երևի, ժողովուրդը մի ելք կը գտնի ապահովելու նրա գոյութիւնը։

Արամեան

—

Աւազակներ Դարաչիչագի սահմանում

Նոր Բայազէտ, 14 հոկտեմբերի

«Մշակի» № 178-ում գրել էի աւազակախումբ երևալու մասին մեր գաւառում։ Այժմ, թէև մի քիչ ուշ, բայց աւելորդ չի լինի մի քանի լրացուցիչ տեղեկութիւններ տալ այդ խնդրի վերաբերմամբ։

Ինչպէս պատմում են գործին իրազեկ մարդիկ, այդ աւազակախումբը կազմված էր վրէժառութեան հողի վրա և կոչվելիս է եղել «Սերոբի խումբ» անունով։ Արզաքենդ գիւղի երկու մեծ ընտանիքներ միմեանց հետ թշնամանում են (մէկի նախանդամը՝ Մօսէն հասարակութեան տանուտէրն է) և սկսում են իրար դէմ դաւեր նիւթել։ Եւ ահա մի օր այդ թշնամացած հարեանններից մէկի անդամը՝ Մօսէի հակառակորդ Սերոբը՝ իր համար խումբ կազմելով՝ դուրս է գալիս և հռչակվում աւազակապետ, բուն դնելով Արզաքենդի անտառում, Մատուրեան նիւրի կալուածքում։ Նա սկսում է զանազան չարագործութիւններ հասցնել իր ախոյեան ընտանիքին, նախ սպանում է նրա եզները, կրակում է կալը և այլ և այլ վնասներ տալիս նրան։

Սերոբը իր խմբում ունենում է նաև Թուրքեր, որոնք հարևան գիւղացիներ էին, որոնք այնքան էլ թալանելու մտքով չէն մասնակցում աւազակախմբին, որքան վրէժառութեան սկզբունքով, և այդ ի հաճոյս վրէժխնդիր Սերոբի, որը գրեթէ քարշ է տալիս իր ետևից այդ ընկեր Թուրքերին...

Սակայն, վերջերս այդ աւազակախումբը բնաջինջ եղաւ։ Նոր-Բայազէտի գաւառապետ Ս. Ֆիլիպօվ Դարաչիչագի մասի պրիստաւ Կուտեսալիձէի հետ իրանց պահակներով հետապնդելով այդ աւազակախմբին գնդակահարում են, թէ աւազակապետ Սերոբին և թէ երկու Թուրք ընկերներին։ Այդպիսով ուրեմն աւազակները բնաջինջ են լինում մեր սահմանից, առանց զգալի վնասներ հասցնելու մեր գաւառի հասարակութեան, բացի իր ախոյեան ընտանիքից։

Ֆարս

—

Մառախլապատ Շուշին

Շուշի, 17 հոկտեմբերի

Երեք օր է քաղաքս պատած է մառախուղով։ Ցրտաշունչ ձմրան օրեր են։ 2—3 օր շարունակ անձրև եկաւ. վար ու ցանքը, թէև ուշ, բայց սկսված է։ Անձրևները բաւական կշտացրին երկրին։ Կեանքը արդէն, Շուշում, կարծես, ձմեռվայ սառած գետի է նմանվում, ոչ ձայն է լսվում և ոչ վշվշոց։ Այս տաղտկալի կեանքը կը շարունակվի մինչև գարուն։ Այնուհետև բնութեան փոփոխութեան հետ, կը փոխվի և այստեղի կեանքը։ Դուրսը սաստիկ ցուրտ է և ցեխ։ Չեն լսվում ոչ միջատների, ոչ զեռունների, ոչ թռչունների ձայները, երգերը. ամեն բան ենթարկված է մեռելութեան։ Մառախուղը այնպէս պատել է մեր քաղաքը, որ կարծես կղզիացած բերդ է և մեզ համար ուրիշ աշխարհ չը կայ։

Օր. Աստղիկ Տէր-Յովհաննիսեանց

—

Երկրաշարժ

Կօրօպատեղ (Սօչիի շրջան), 14 հոկտ.

Ամսիս 7-ի լոյս 8-ի գիշերը ժամը ուղիղ 12-ից 40 ր. անց զգալի եղաւ շատ ուժեղ երկրաշարժ, նոյն գիշերը 20 ր. յետոյ, ուղիղ ժամը 1-ին երկրորդ անգամ էլի կըրկնվեց. ամսի 11 ի լոյս 12-ի գիշերը գիշերը տեղի ունեցաւ երեք անգամ երկրաշարժ, որոնցից մէկը շատ ուժեղ էր։

13 ին, ցերեկվայ ուղիղ 10-ից 5 ր. անց, տեղի ունեցաւ ուժեղ երկրաշարժ, այն աստիճան ուժեղ, որ տներից դուրս թափվեցինք, կարծելով թէ երկիրը կործանվում է. 13 ի լոյս 14-ի գիշերը 9-ին 7 ր. պակաս լսվեց ուժեղ երկրաշարժ, նոյն գիշեր նոյնը կրկնվեց 9-ին 2 ր. պակաս։

Ամեն անգամ երկրաշարժից առաջ՝ նախ լսվում էր շատ ուժեղ գոռոց, ապա տատանում արևելքից դէպի արևմուտք. Թէև մեր կողմերում դեռ ևս ոչ մի վնաս չէ պատճառել, բայց այս տարվայ այսպէս իրար հետևող շուտ-շուտ երկրաշարժները տեղացի տգէտ ժողովրդի մէջ ինչ խօսակցութիւններ ասես, որ առիթ չէ տուել։

Կայծօն Շքիղեան

ԷՄՄ. ՔԱՀ. ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

—

Մօսկվա, 14 հոկտեմբերի

Կիրակի, հոկտեմբերի 14-ին, կայացաւ Էմմ. ք. Նազարեանի յուղարկաւորութիւնն ու թաղումը։ Վաղ առաւօտվանից եկեղեցում ասեղ ձգելու տեղ չը կար։ Բացի տեղիս հայ գաղութից ներկայ էին անհամար քանակութեամբ օտարազգիներ։ Պատարագիչն էր Մեսրոպ եպիսկոպոս Տէր-Մովսիսեանը, որին հեռագրով հրաւիրել էին տեղիս եկեղեցական խորհրդի անդամները։ Ներկայ էր նաև Պետերբուրգի Գր. ա.-ք. Տէր-Գրիգորեանը։ Պատարագին երգում էր տեղիս հայկական երգեցիկ խմբի ամբողջ կազմը ղեկավարութեամբ Ե. Բաղդասարեանի։ Պատարագի վերջը օծման կարգը կատարելուց յետոյ՝ Արսէն սարկաւագ Սիմէօնեանը ազօթաւորներին ծանօթացրեց հանգուցեալ Էմ. ք. Նազարեանի կենսագրութեան հետ, գրուատելով նրա մանկավարժական գործունէութիւնը։ Նրանից յետոյ եկեղեցական խորհրդի անունից խօսեց Ստ. Տէր-Սարգսեանը, որը ընկեր լինելով հանգուցեալին՝ արտասուախառն, կցկտուր ճառով գրուատեց հանգուցեալի թէ գրական և թէ հասարակական գործունէութիւնը։ Ամենից վերջը խօսեց բժ. Ս. Շահ-Նազարեանը, որից յետոյ խուռն բազմութեան յուղարկաւորութեամբ հոգևորականութիւնը ուղեկցեց Մեսրոպ եպիսկոպոսի հետ մինչև Արմենեանսկայա փողոցի վերջը։ Չը նայած ցուրտ եղանակին՝ գերեզմանատուն էր եկել անհամար բազմութիւն։ Թաղման կարգը կատարելուց յետոյ թէյ-հոգեհացին մասնակցում էին մօտ 200 հոգի։

Հոգեհացի ժամանակ Մեսրոպ եպիսկոպոսը իր համառօտ ճառով Մօսկվայի հայ գաղութի ուշադրութիւնն էր հրաւիրում դէպի հանգուցեալի ընտանիքը աչքի առաջ ունենալով նրա նիւթական սուղ դրութիւնը։ Հոգեհացը վերջացաւ երգեցիկ խմբի «Ի վերինն Երուսաղէմով», որից յետոյ տխուր հանդէսը վերջացաւ և ժողովուրդը ցրվեց հողին յանձնելով իր սիրած քահանային։

Զար

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Այսօր Թիֆլիս կը ժամանէ երեկոյեան ժամը 4-ին Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվը կոմսուհի Ելիզավէտա Անդրէևնայի հետ։

✦ Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվ, մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, Պետերբուրգից մեկնելուց առաջ «Кавказъ»-ի նախկին խմբագիր Օպօչինինի հետ խօսելիս յայտնել է, որ կովկասեան բարձր կրթական հաստատութեան հարցը արդէն նախորոշված է բարձր շրջաններում Թիֆլիսում պօլիտեխնիկում հիմնելու մտքով չորս բաժանմունքներով։

✦ Կովկասի փոխարքան իր խօսակցութեան մէջ Օպօչինինի հետ ի միջի այլոց ասել է, որ Կովկասը այժմ լիովին խաղաղվել է, տեղական սեպարատիզմ և նացիօնալիզմ գոյութիւն չունի և որ հայերը, վրացիք և Թուրքերը շատ են սիրում Ռուսաստանը։

✦ Ինչպէս յայտնի է, Պուշկինեան փողոցի վրա բացվեց պօստ հեռագրատան բաժանմունք։ Վաճառականների աւագ Ա. Մելեանը այժմ միջնորդել է ուր հարկն է, որպէսզի յիշեալ բաժանմունքում լինեն այն փոքր արկղները, որ առևտրա-արդիւնաբերական ֆիրմաները և ուրիշ հաստատութիւններ ունեն կենտրօնական պօստատան մէջ պարբերական թղթակցութիւններ ստանալու համար։

✦ Շաբաթ, ամսիս 20-ին, պ. Մարգարեան Հասարակական կլուբում կարդաց իր դասախօսութիւնը յայտնի հոգեբան Վունդի մասին։ Դասախօսութիւնը բաժանված էր երկու մասի. առաջին մասում դասախօսը տուեց Վունդի կենսագրութիւնը և նրա հոգեկան մի քանի թէզերը, երկրորդում՝ Վունդի թէօրիաների կիրառումը, մանկավարժութեան մէջ։ Դասախօսութեան ժամանակ պ. Մարգարեան անում էր և մի քանի փորձեր։ Վերջում տեղի ունեցաւ վիճաբանութիւն պ. Յ. Ակունեանի նախագահութեամբ։ Զրոյցին մասնակցում են պ. պ. Յ. Սօլօվեան, Եւանգուլեան, բժշ. Թումանեան, Տէր-Ստեփանեան և մի ուսանող։ Խօսողների լուսաբանութիւնից երևում էր, որ պ. Մարգարեանի դասախօսութիւնը նրանց չը գոհացրեց։ Դէպքից օգտվելով գալիս ենք ասելու, որ Հասարակական կլուբը (Բարեգործական Ընկ. դահլիճում) արժանի է կատարեալ և խորին յարգանքի, բայց ցաւ ի սիրտ պիտի ասենք, որ յաճախորդների մեծ հոսանք շատ քիչ է նկատվում։

✦ Վրաստանի էկզարխը Պետերբուրգ է մեկնել չորեքշաբթի, նոյեմբերի 24 ին։

✦ Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղոր-

[illegible]

◆ Այս տարվայ դեկտեմբեր ամսին լրանում է [illegible] գործունէութեան 40-ամեակը։

◆ [illegible]

◆ Ս. Փետրոյեանը [illegible]

◆ [illegible] «Товарищъ» [illegible]

◆ [illegible]

◆ Երէկ [illegible]

ԳԻՍՈՒՐ. ԳՐԱԿԱՆ. ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական Տան թատրոնում

[illegible]

պակասում է Ժողովրդական Տան հայկական ներկայացումներին յաճախող հասարակու-թեան թիւը, թէև կազմակերպիչները աշ-խատում են յաջորդ ներկայացման տոմսակ-ները միջարարների ժամանակ վաճառել։

Թատրոնը հոկտ. 20-ին կիսով չափ դա-տարկ էր։ Վեյումեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 28 սեպտեմբերի

Առիթ ունեցայ այստեղ, մի շաբաթ ա-ռաջ, տեսնել Մեսրոպավանքի (Նասիրվազ, Մարվան) գիւղի միդասեան դպրոցի ուսու-ցիչ Վասիլ Շվէցին. հետաքրքրվեցի այդ վայրի տեղում եղած ուսումնարանի վիճա-կով ու լսածս մի փոքր ուրախացայ։ Դպրոցը ունի գողտրիկ նորաշէն տուն. միջի կահկարասիքը, Շվէցի ասելով, երկ-տեղեայ և նոր սիստեմի են. կան կարևոր պարագաներից մի քանի պակասները, որոնց համար հոգաբարձութիւնը յանձնարարել է իրան՝ Շվէցին գալ Թիֆլիս և գնալ Բա-գու, համագիւղացիներից ստանալու կարե-ւորը։

Ասաց, որ գործի աջողութեանը նպաստել են պ. պ. Հ. Ռուշանեանը, Տաշկենտում ապ-րող նոյն գիւղացի բարեմիտ երիտասար-դութիւնը՝ իրանց պարագլուխ Հ. Ոսկա-նեանի հետ, ուրիշ մի շարք բարեմիտ մես-րոպավանքցիք շատ եռանդով և բարի նա-խանձով ձեռնամուխ են եղել և խոստացել են իրանց դպրոցը անխախտ պահել և հետ-զհետէ բարելաւել։

Մի մխիթարական բան էլ պատմեց Շվէ-ցը, այն է՝ որ տեղի հոգաբարձութիւնը ո-րոշել է տառերի գիւտի և տպագրութեան յոբելեանը առանձին հանդէսով տօնել Վեհ. Կաթողիկոսի նշանակած օրը, հոկտ. 13-ին, և թէ մեսրոպավանքցիք աւելի իրաւունք ունեն իրանց պատրօնի, աղայի տօնը կա-տարելու։

Խորենացին և Կորիւնը պատմում են, որ 423 թւին Մեսրոպին լուր բերին, թէ Գող-թան գաւառում դարձեալ հեթանոսական աղանդը մտել է։ Նա Սպերից շտապեց Գողթան, քանի որ այդ գիւղը Գողթան գաւառումն է (առաջին անգամ եղել էր այս-տեղ 397 թւին), և տեղիս Շաբիթայ իշխա-նի որդի Գիւտի օգնութիւնով մաքրեց գա-ւառը հեթանոսութիւնից, վերահաստատեց քրիստոնէութիւնը, շինեց տաճար և նրա շուրջը բնակարաններ. և այս ամենը ի յի-շատակ ս. Մեսրոպի վերջում կոչեցին Մեսրոպավանք կամ ըստ ոմանց Մեսրոպա-վաւան, իսկ թէ որտեղից է ծագել Նասիր-վազ կամ Մարվանիս, չը կայ մի հաստատ տեղեկութիւն. գուցէ Մեսրոպաւանի աղա-ւաղվածն է։

[illegible]

տացվի. հազիւ քիչ ցորեն, գարի և բակ-լայ է հասցնում. բացի բնական այս զրկան-քից՝ հողը սակաւ է, մեծ մասն էլ, ինչպէս յիշեցի, աւազոտ ու քարքարոտ. դրա համար է որ երիտասարդ ու թարմ ույժերը գնում են օտար երկիրներում աշխատելու, որ կա-րողանան տանը մնացած ծնողաց ապրուս-տի և երեխայոց կրթութեան ծախսերը հո-գալ։

Մի տարօրինակ բան էլ պատմեց ուսու-ցիչ Շվէցը, թէ մեսրոպավանքցի օտար տեղերում ապրող երիտասարդութիւնը, լի-նի նա Թիֆլիսում, Ռոստովում, Բագւում, Տաշկենտում և այլն, չէ ճանաչում Բագուին, Վեներային և հեռու է թղթախաղից. իրա-ւունք չունեմ չը հաւատալ յարգելի Վա-սիլի ասածին. ուրեմն, այդ գիւղացիք մի բացառիկ երևոյթ են կազմում պանդխտու-թեան մէջ երկար տարիներ անցկացող հայ երիտասարդութեան մէջ. մեզ մնում է միայն գովել դրանց կենցաղի ընթացքը և դէպի ուսումնարանն ունեցած եռանդը։

Մեսրոպավանքի դպրոցին, Շվէցի խնդ-րանօք, «Գուտտէնբերգ» գրավաճառանոցը նուիրեց բաւականաչափ գրքեր և նկարներ, ուրիշներն էլ խոստացան ուղարկել հետևեալ հասցէով՝ Сел. Чананабъ, Эрив. губ. Нахич. у., Попечительству Месропаванкскаго Арм. Училища, сел. Насирвазъ.

Գուցէ որևէ բարեմիտ մարդ կամենայ իր լուման ձգել այդ օրինակելի գիւղի դպրոցի գանձանակը, կարող է օգտվել դրածս հասցէով։ Ն. Ս.

—

Թիֆլիս, 18 հոկտեմբերի)*

Վերջապէս հայ գրողների և ժուրնալիստ-ների ընկերութիւնը իրականութիւն դար-ձաւ։

Անշուշտ այդ նոր երևոյթը հայ գրական աշխարհում մեծ ուրախութիւն պիտի պատ-ճառէր, բայց դեռ չը ծնված այդ ընկերու-թիւնը, յոռետես մտածմունքների մէջ էինք ընկնում մենք։

Ընկերութիւն, ինչ տիպի և դա լինի մեր մէջ, անընկերութեան գաղափարին է ծա-ռայում և, այսպէս ասած, «հասարակական գործունէութիւն» խաղով զբաղվողների ժա-մանցի տեղի ծառայում։ Վերցրէք Թիֆլիսի բազմաթիւ ընկերութիւնները և ինչ կը տեսնէք։

Ամեն տեղ միևնոյն ստերէօտիպ դէմքերը։ Այսպէս ասած դեկօրատիվ հասարակական գործիչների ներկայացուցիչները։

Թիֆլիսում կան մի խումբ մարդիկ, ո-րոնք թատրոնական կլակերների նման իբ-րև պատրաստի շրջերի բալվաններ նստաց-նում են իրանց բէզվերվում դարսված հասա-րակական գործիչներին հայկական հիմնար-կութիւնների վիտրինաներում, հագցնելով նրանց զանազան ըստ օրվայ պատշաճի շո-րերով։ Անգրագէտին գրագէտ են շինում, ապուշին խելօք, բթամիտին տաղանդաւոր։

Պընձէ ճակատների հնչուն դատարկու-թիւն...

Եւ ի՛նչ է ներկայացնում այդ պատրաս-տի շորերի վիտրինաների շարված բալվան-ների շարքը։

Խամաճիկներ։

Մէջքից հուպ տուր կոճակը, և խամա-ճիկը գլուխը թափ-թափ տալով զիլ կը կանչի՝

— Մա-մա, պա-պա։

Մասնագիտութիւն չէ պահանջվում մե-զանում։ Այդ ստերէօտիպ գործիչներին եթէ առաջարկէք չինական ֆիլոլոգիական ընկե-րութեան գլուխ կանգնել, չեն հրաժարվի։

Մի քանի բառ գիտեն։

Լի-Հունգ-Ջանգ։

Պե-կին։

Նան-կին։

Այս պաշարով Կոնֆուցիոսին էլ կարելի է ուսումնասիրել։

Մասնագիտութիւնը ի՛նչ բան է. մարդ էնցիկլոպեդիստ պիտի լինի։

Եւ դեռ հայ գրողների ընկերութեան բացման նախօրեակին արդէն լսվում էին տրտունջներ գրողների շարքերում։

Միթէ մեր ընկերութիւնն էլ պիտի դեկօրատիվ հասարական գործիչների գե-տին դառնայ։

— Մենք ցանկանում ենք անկախ լինել, որ մենք մեր մասին մտածենք, հոգանք. խնդրում ենք թողէք մեզ ազատ ձեր ան-կոչ խնամատարներից։

Եւ իրաւ, հայ գրողը մինչև այժմ պատ-ւաւոր աղքատ է եղել, սրա-նրա տուած փշրանքներով կերակրվելով։

Մէկին ապրելու փող են տուել, միւսի գիրքը տպելու բարերարել, մէկէլի յոբե-լեանը սարքել։

Ե՞րբ պիտի լինի այդ ողորմութեամբ ա-պրելու վերջը։

— Աղա ջան, քապէկ մը տաս...

Պիտի լինի մի օր, որ գրողն էլ իր պրո-ֆեսիայով ապրելու հպարտութիւնը ունե-նայ։

Անշուշտ կը լինի։

Միայն գրողներն էլ իրանց կոչման, ի-րանց պրոֆեսիայի ամբիցիան պիտի ունե-նան և պահպանեն։

Թող թոյլ, անկայուն լինի նրանց տները, վաղը կամրանայ և կը սովորեն իրանք իրանց ոտների վրա ման գալ։

Թող հեռու լինեն նրանցից նոյն իսկ ոս-կու յենարանները։

Գրողի ոտերի չարուխը աւելի թանգ պիտի լինի, քան ուրիշի տուած պարիզեան թանգագին բոտինկաները։

Մենք գիտենք, կը գան պատուի և փառքի ետեից ընկած «գրողներ», ո-րոնք իրանց փոշոտված արխիվից կը հանեն անցեալում գրած մի յօդուած, մի անտա-ղանդ պիէսա, մի թարգմանութիւն։

Եւ ընկերութեան առաջին ընդհանուր ժո-ղովը բացվեց։

Պէտք էր տեսնել, թէ դա ի՛նչ «գրողնե-րի» ժողով էր։

Անսովոր մարդը անշուշտ իրան կը զգար Թիֆլիսի մէյդանում։

Բաւական էր, եթէ դուք մի հակառակ [illegible]

[illegible]

Բութ սրախօսութիւններ, քմծիծաղ ա-փակ հեգնանք և այլ այդ տեսակի մեչչանական սքանչելիքներ թափվում էին „место нрa-ву не препядствуй"-ների շարքերից։

Գրողների ցանկը «հարստացաւ մօտ 20 նոր գրողներով»։

Եւ երբ ուսերս թօթվելով հարց էի տա-լիս, թէ ովքե՞ր են դրանք, որոնցից շատե-րին ոչ ոք չէ ճանաչում ոչ թէ իբրև գրող, այլ նոյն իսկ ազգանունները անծանօթ են, բութ սրախօսութիւնները և նկատողու-թիւնները կարկտի նման թափվեցին իբրար անցած մէյդանի դիլեկտանտները իրա՛նց բաց գրողների շարքերից։

«Հօրիզոնը» իր խուզարկու ոգով գրած ֆելիէտօնում զարմանք է յայտնում իմ ա-նունը դնելով Լէօի, Թումանեանի կողքին։

Հետաքրքրական է՝ արդեօք զարմանք չէր արտայայտի նոյն թերթը, երբ իմ անունը հանելով՝ նոյն գրողների կողքին դնէմ, «գրող» բժ. Զարգարեանի անունը, որը Լէօից և այլ գրողներից աւելի սպիտակ քուէ ստացաւ հայ «գրողներից»։

Ըստ երևոյթին՝ հայկական կլակերների համար աւելի ձեռնտու է անպօրտֆէյլ գը-րողը, քան Լէօն, Շիրվանզադէն և ուրիշ-ները։

Եւ երբ պարպվեց գրող Զարգարեանի տուփը լի սպիտակ քուէներով, ես իրաւա-ցի կերպով նկատեցի՝

— Այժմ, պ. Զարգարեան, դուք իսկական գրող դարձաք։

Մի այլ անուանի գրող հեգնանքով իմ խօսքին աւելացրեց, որ բժիշկը երկու վօդևիլ ունի տպած զօկերէն բարբառով, իսկ երրորդն էլ դեռ ձեռագիր է։

Quod licet jovi, non licet bovi.

Հետաքրքրական է նոյնպէս, երբ նկա-տում էին, որ նորակոչ «գրողների» ցան-կում կան անհատներ, որոնք ոչ գրող են, ոչ ժուրնալիստ և ոչ էլ գիտնական, կլա-կեօրների շարքը իբրար անցած բղա-ւում էր, որ յօդուած ունի գրած, առակ ունի տպած «Հասկերում»։

Մեզանում չը կայ մի գրագէտ մարդ, որ կեանքում մի յօդուած կամ մի առակ պատ-մած, տպած չը լինի։

Բոնից դուրս է գալիս, որ մենք աւելի շատ գրողներ ունենք, քան ընթերցողներ։

Երջանիկ գրականութիւն։

Յակովբ Գենջեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Պետերբուրգում խօսվում է մի-նիստրների խորհրդի նախագահ Կօկօվ-ցէվի հրաժարականի մասին։

◆ «Н. Вр.»-ի ասելով գինւոր Բա-գորինի գործը, որին գինւորական դա-տարանը ցմահ տաժանակիր աշխա-տանքների դատապարտեց Մոսկվայի մօտ զօրքի կողմից դուրս եկնելու և Թագաւոր Կայսրին խնդրագիր ներկա-յացնելու համար, շտապով պահանջվեց Պետերբուրգ։ Դատավճռի գործադրու-թիւնը առժամանակ դադարեցված է։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

20 հոկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Բացվեց թռչնապահու-թեան երկրորդ միջազգային ցուցահանդէսը։

ՍԱՆ-ԽՈՒԱՆԵԼՍՈՒՐ (Նիկարագուա)։ Ու-րագանը ոչնչացրեց Մէկսիկայում Ակա-պուլկօ նաւահանգստի մեծ մասը։ Կան շատ վիրաւորներ։

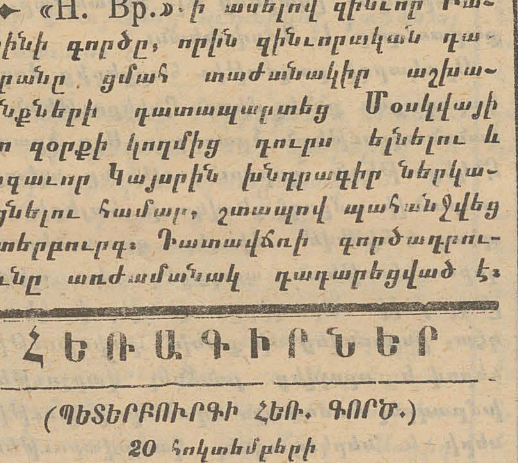

Տեսէք, թէ որքան կարևոր է Օդոլի միանգամայն ինքնուրոյն ներգործութիւնը. այն ժամանակ, երբ բոլոր մնացած „միջոցները" ատամները և բերանի խոռոչը մաքուր պահելու համար՝ կարող են իրանց ներգործու-թիւնը ցոյց տալ մաքրման պրօցէսսի կարճ մոմենտի ընթացքում, Օդոլը շա-րունակում է իր անտիսէպտիկ ներգոր-ծութիւնը շարունակաբար, երկար ժա-մերի ընթացքում, ատամների մաքրու-մը աւարտելուց շատ յետոյ։ Օդոլը ներս է ծծվում փչացած ատամների և լնդերքի լորձաթաղանթի մէջ, որոշ աս-տիճան թացանում նրանց, և բերանի խո-ռոչի մէջ մնացած այդ անտիսեպտիկ պա-շարով է պայմանաւորվում պարբերա-կան ներգործութիւնը երկար ժամերի ընթացքում։ Օդոլի այնորինակ յատ-կութիւնը, յուսալի կերպով պահպանում է բերանի փտելու պրոցեսներից և [illegible]

Մեծ շիշը 85 կ., [illegible] 50 կ.

(М. 378073/378082)

ՆՈՎՕԶԵՐԿԱՍԿ. Գիւղերում կատաղի մրրիկը սոսկալի վնասներ է պատճառել։ Դեռ չը քաղված խաղողը փչացել է։ Շատ որթեր ոչնչացված են։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. «Веч. Вр.»-ի խմբագիրը № 230 ում ծովային մինիստրութեան մա-սին տպած յօդուածի համար ենթարկվում է պատասխանատւութեան 1034 րդ յօ-դուածով։

ՇԱՄԱԽԻ. Աղասօեան գզագվեց երկու ումեղ ստորերկրեայ հարուած։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ).
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
«606»-Ի ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Բ. Գ. ՂԱՍԱԲԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9$^{1}/_{2}$—10 ժ. աչքի, ներքին ենթար-գային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.:
Ն. Ց. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզանու. հ.:
Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԷՆՈՎ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՄԲՐՈՒՄՈՎԱ-ՄԵԼԻՔԵԱՆ —12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Մ. Լ. ՌԵՆԻԳԵՐ-ԱՐԵՇԵՎԱ—6—7 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.:
Զ. Ա. ԹԱՌՈՒՄԵԱՆ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. քննութիւն արեան, մէզի և այլն։
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոն սիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—97

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրա-բուժութիւն։
Ընդունե- (12$^{1}/_{2}$—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Սօլոլակ, Բէբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տելէֆօն № 1175.

(օ. մ.) 377. 100—30

ԳՈՒԼՊԱՆԵՐ

մեծ քանակութեամբ վաճառողներին տեղե-կացվում է, որ, ըստ իրանց ցանկութեան, ԼՕՁԻՈՒՄ գտնվող Զ. ՑԵՄԱԽԻ ՄԵԽԱՆԻԿԱԿԱՆ ԳՈՒԼՊԱՆԵՐԻ ՖԱԲՐԻԿԱՆ

Дзѣльная, 11.

ձրիաբար ուղարկում է ամառային ապ-րանքների նմուշներ նոր սեզոնի համար։

(Լ.Ա.) (Д.13601) 3—1

Եղբ. Աւարգիսովների

[illegible]

Հասցէն՝ Ст. Скра (Зак. ж. д.), Авсаркисову.

(Լ.Հ.Լ.) 739. 10—9

ԲՈՒԺԱՐԱՆ
ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
մշտական մահճակալներով

ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ Է ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Միխայլովսկի պր. № 49, և անկիւն Րէուտովսկի փողոցի № 2. Տելէֆօն № 10—26.

Հիւանդների ընդունելութիւնը.

Աղաջանեան Միքայէլ.—միզասեռ., սիֆիլիս կաշուի հիւ., ժ. 11—12-ը։
Վնուկով Վ. Վ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 1—2-ը։
Եղիազարեան Ի. Ն.—ներքին, ջղային և հոգեկան հիւ., էլեկտրօտէրապիա, ժ. 11—12-ը։
Եղէիվ Մ. Ր.—ականջի, քթի և կոկորդի հիւ., ժ. 12-1-ը։
Կիմօնս Մ. Պ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 11—12-ը։
Մաղաքեան Գ. Ն.—ներքին և երեխ. հիւ., առանձ. նալէս որովայնա-աղիքային, ժ. 11$^{1}/_{2}$—12$^{1}/_{2}$-ը։
Տամաս Ի. Ի.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 12—1-ը։
Աւալօվա Ս. Ս.—աստամի հիւանդութիւններ, ժ. 9$^{1}/_{2}$—11$^{1}/_{2}$-ը։

Բուժարանում կատարվում է էլեկտր. բժշկութիւն և մասսաժ։ Միկրօսկօպ., բակտէրիօլոգ. և քիմիակ. հե-տազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստում։ Ստնդունե-րի քննութիւն։ Խորհրդի վճարը 50 կօպ.։ Օպերացիա-ները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհա-նուր պալատից և թէ առանձին նոմէրներից։

ՄՐՍԿՈՒՄՆ «914»-ի և «606»-ի։

(Ն. Հ. Կ.) 706. 100—13

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

L. SOLUSOՅԻ հետևեալ երկերը.

1) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, թարգմ. Սուրխաթեանի . . . . 30 կ.
2) ԿՈՆՖՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), խմբագրութեամբ Լ. Ն. Տօլստոյի, կազմեց Ա. Բուլանժէ, թարգմ. Սուրխաթեանի 7 կ.
3) ԱՍԱՑՈՒԱԾՆԵՐ ՄԱՀՈՄԵԴԻ, ընտրված Լ. Տօլստոյից, թարգ. Լ. Դանիէլեանի . . . 5 կ.
4) ՔՈՅՐԵՐԸ, թարգ. Լ. Դանիէլեանի 5 կ.
5) ԻՆՉՈ՞Վ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . 10 կ.

Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ ու-ղարկելով, կը ստանան 10% զեղջ և ճանա-պարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղջ չի լինի.

Հասցէն՝ Ред. газ. „Мшакъ", Тифлисъ.

(2) 10—6

Շուտով տպագրութեան կը յանձնվի

„ՁԵՌՆԱՐԿ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ"

ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐ. երեք քարտէզով, նորագոյն աղբիւրների համաձայն։

Տ. Տէր-Գրիգորեան

(օ.մ.) 792. 2—1

Մի պատուաւոր հայ ընտանիքում ՏՐՎՈՒՄ Է 10—14 տարեկան աշակերտներին

ՃԱՇ և ԲՆԱԿԱՐԱՆ։

Կարելի է և առանց ճաշի, ամենամատչելի գնով։ Հասցէն՝ IV քաղաքամասում, Պոլի-ցէյսկայա փողոց, № 21. երկրորդ մուտքը Սինօդալնայա փողոցից, № 12։ Բնակարան № 2, միջին յարկում։

(Ն.Հ.Կ.) 778. 6—3

Իմ լուսանկարչատուն (фотографія) համար հարկաւոր է ՄԻՋԱՏՈՒՍ

ՌԵՏՈՒՇՈՐ

Պայմանների մասին [illegible] դիմել Нахичевань (Эрив. губ.), фотографу Шахназарцу.

(Լ.Հ.) 783. 3—3

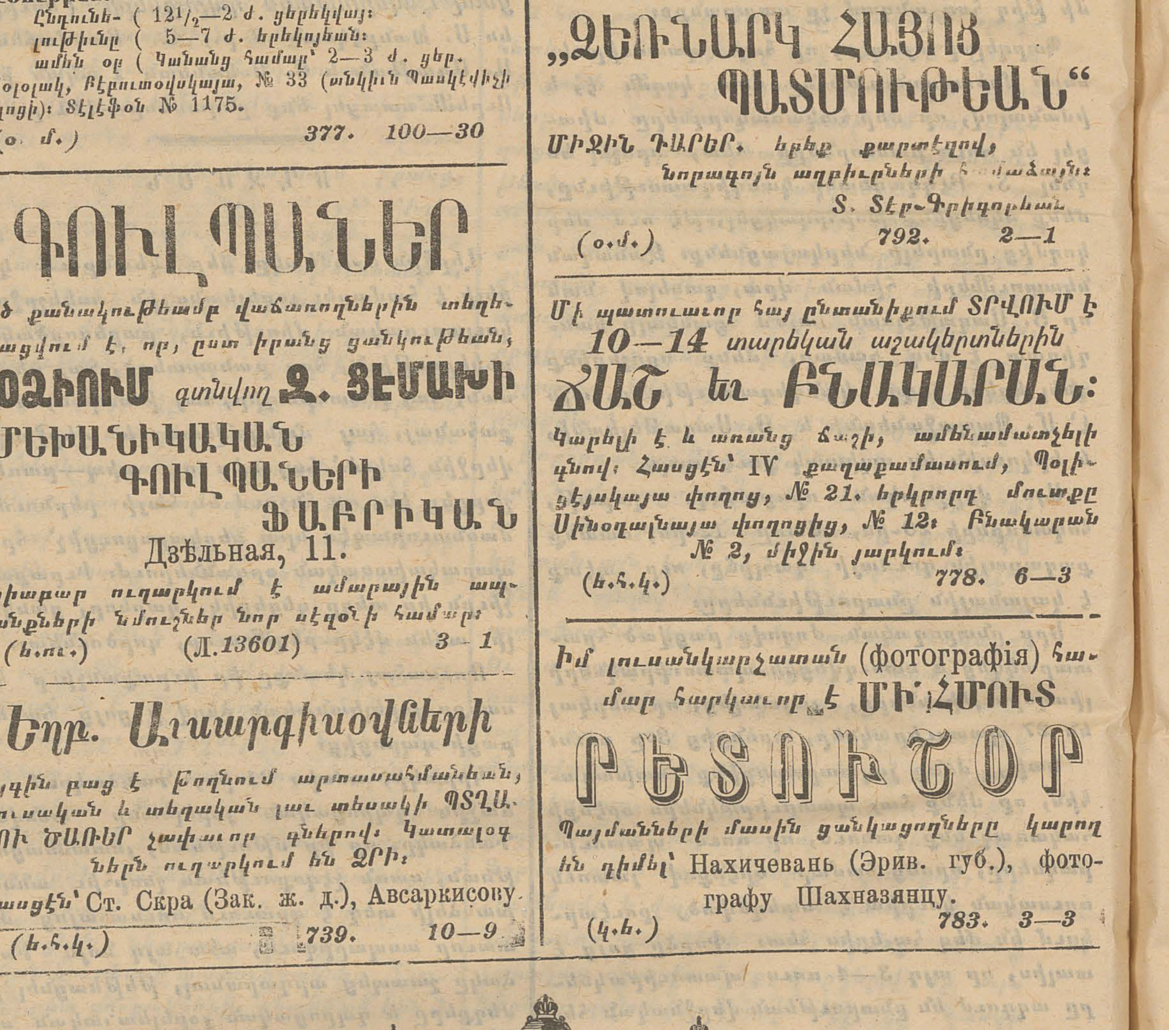

769. 6—4

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный